

มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครศรีอยุธยา

บทที่ 5

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

การวิจัยเรื่องเงื่อนไขที่นำไปสู่ความสำเร็จในการดำเนินงานโครงการโรงเรียนส่งเสริมสุขภาพดีเด่นอนามัยสิ่งแวดล้อม กรณีศึกษาโรงเรียนเทศบาลวัดเข็ญมีวัตถุประสงค์การวิจัยเพื่อศึกษา ปัญหาก่อนดำเนินโครงการ โรงเรียนส่งเสริมสุขภาพ วิธีการแก้ไขปัญหาค่าดำเนินงานโรงเรียนส่งเสริมสุขภาพ และเงื่อนไขที่นำไปสู่ความสำเร็จในการดำเนินงานโรงเรียนส่งเสริมสุขภาพปรากฏผลการวิเคราะห์ดังนี้

1. ปัญหาก่อนดำเนินงานโครงการโรงเรียนส่งเสริมสุขภาพของโรงเรียนเทศบาลวัดเข็ญมีปัญหาค่าดำเนินงาน ซึ่งมีรายละเอียดดังนี้

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลที่รวบรวมได้จากผู้เกี่ยวข้อง ปรีษา พิกุลขาว และกนกอร พานดอกไม้ (2552 : สัมภาษณ์) พบว่า โรงเรียนเทศบาลวัดเข็ญมีปัญหาค่าดำเนินงานก่อนดำเนินโครงการโรงเรียนส่งเสริมสุขภาพทั้ง “ปัญหาสุขภาพอนามัยในเรื่องการเจ็บป่วย เช่น ผู้อำนวยการโรงเรียน รองผู้อำนวยการโรงเรียน ครู นักเรียนมีสุขภาพเรื่องอาการป่วย และสุขภาพปากและฟันปวดเหง้า เห่า โดยส่วนใหญ่จะมีปัญหาในเรื่องนี้มากเพราะจะไปพบหมอบ่อยครั้ง ในขณะที่เวลานอนเวลาตื่นรู้สึกป่วยเมื่อยตามหัวเหง้าและตามร่างกายจึงทำให้สุขภาพไม่ค่อยแข็งแรง นอกจากนี้ครูและบุคลากรในโรงเรียนมีความรู้ความเข้าใจในการปฏิบัติตนเรื่องของการเจ็บป่วยน้อย เนื่องจากครูและนักเรียน บุคลากรในโรงเรียน ผู้ปกครอง ชุมชนยังขาดความรู้พื้นฐานในเรื่องการรักษาสุขภาพไม่ดีเท่าที่ควร เช่น ขาดความรู้พื้นฐานเกี่ยวกับการรักษาสุขภาพของตนเองไม่ดีจึงส่งผลให้สุขภาพของบุคลากรภายในโรงเรียนมีสุขภาพอนามัยไม่แข็งแรง เช่น อาการปวดเหง้า เห่า ไม่เคยไปตรวจสุขภาพประจำปีเลย” (กนกอร พานดอกไม้. 2552 : สัมภาษณ์) โดยผู้บริหารบางท่านระบุว่า “โครงการโรงเรียนส่งเสริมสุขภาพของโรงเรียนเทศบาลวัดเข็ญว่ายังขาดอุปกรณ์การกีฬาในการส่งเสริมออกกำลังกาย และอุปกรณ์การรักษาพยาบาลหรือเวชภัณฑ์ยาเมื่อสำรวจแล้วพบว่า มีห้องพยาบาลในการรักษาพยาบาลเบื้องต้น ไม่มีเวชภัณฑ์ยาในการรักษาพยาบาลและเมื่อมีไข้ก็ไม่เพียงพอต่อการรักษาในอาการเจ็บป่วยได้ ซึ่งโรงเรียนก็ได้แต่นำตัวส่งรักษาที่อนามัยใกล้เคียงหรือโรงพยาบาล รวมทั้ง ผู้ปกครอง นักเรียน ชุมชนขาดความรู้ความเข้าใจและไม่เห็นความสำคัญของปัญหาสุขภาพอนามัยของตนเองและครอบครัว เพราะผู้ปกครองและชุมชนส่วนใหญ่ไม่มีเวลาต้องไปทำงานมีรายได้ไม่แน่นอนและไม่มีความสนใจเรื่องสุขภาพมากนัก ผู้ปกครอง นักเรียน ชุมชนเองมีฐานะยากจน พร้อมทั้งขาดความรู้เรื่องการรักษาสุขภาพ การป้องกันและวิธีการปฏิบัติ

มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครศรีอยุธยา

128

ตน รวมถึงปัญหาที่เกิดขึ้นก่อนการดำเนินงาน โรงเรียนส่งเสริมสุขภาพมีปัญหาอัตราการเจ็บป่วยของนักเรียนในแต่ละวันที่เข้ามาใช้บริการห้องพยาบาลของโรงเรียนมีจำนวนมาก โดยดูจากสถิติของนักเรียนที่ไม่มาเรียนเพราะฉะนั้นอัตราการขาดเรียนของนักเรียนในแต่ละวันค่อนข้างสูงเนื่องจากปัญหานักเรียนที่เจ็บป่วยนั่นเอง”

นอกจากนั้นยังพบว่า มีปัญหาในเรื่องงบประมาณ ด้านบุคลากร และปัญหาการตรวจสุขภาพ ได้แก่ (กนกอร พานดอกไม้. 2552 : สัมภาษณ์)

1. ปัญหางบประมาณในการดำเนินโครงการ โรงเรียนส่งเสริมสุขภาพโรงเรียนเทศบาลวัดเขยีน โดยโรงเรียนไม่มีงบประมาณเพียงพอในการบริหารจัดการจึงจำเป็นต้องอาศัยความร่วมมือของผู้ปกครองและชุมชนในการบริจาคงบประมาณให้กับทางโรงเรียนแต่ก็ไม่มากนัก

2. ปัญหาด้านการบุคลากร ครูบุคลากรในโรงเรียนมีความรู้ ความเข้าใจ ในการปฏิบัติตนเรื่องของการเจ็บป่วยน้อย เนื่องจากครูและนักเรียน บุคลากรในโรงเรียน ผู้ปกครอง ชุมชนยังขาดความรู้พื้นฐานในเรื่องการรักษาสุขภาพไม่ดีเท่าที่ควร เช่น ครูขาดความรู้พื้นฐานเกี่ยวกับการรักษาสุขภาพของตนไม่ดีจึงส่งผลให้สุขภาพของบุคลากรภายในโรงเรียนมีสุขภาพอนามัยไม่แข็งแรงซึ่งทำให้บุคลากรในโรงเรียนมีปัญหาในเรื่องของสุขภาพอนามัย

3. ปัญหาการตรวจสุขภาพ บุคลากรในโรงเรียน เช่น ครู นักเรียน ยังพบปัญหาเรื่องสุขภาพปากและฟันยังไม่ได้รับการดูแลเอาใจใส่อย่างต่อเนื่องจึงส่งผลให้นักเรียนในโรงเรียนมีสุขภาพปากและฟันผุ เช่น ครูที่รับผิดชอบโครงการ โรงเรียนส่งเสริมสุขภาพหรือครูประจำชั้นมีการตรวจ พบว่า มีการเปลี่ยนแปลงเกิดขึ้นที่ชั้นฟัน โดยเปลี่ยนจากสีขาวใสเป็นสีขุ่นหรือจุดสีน้ำตาลและรอยดำ ซึ่งทำให้โรงเรียนส่งเสริมสุขภาพของโรงเรียนเทศบาลวัดเขยีนมีปัญหาเกี่ยวกับสุขภาพปากและฟันมากขึ้น รวมถึงด้านภาวะโภชนาการของนักเรียนน้ำหนัก - ส่วนสูงเทียบกับเกณฑ์มาตรฐานของกระทรวงสาธารณสุขมีแนวโน้มของนักเรียนต่ำกว่าเกณฑ์ที่กำหนดสาเหตุมาจากที่โรงเรียนไม่ให้ความสำคัญในเรื่องโภชนาการอาหารเท่าที่ควร โดยเฉพาะอาหารกลางวันและครูไม่มีการควบคุมอาหารในการบริโภคเพราะเลือกแต่อาหารสำเร็จรูปแล้ว และอาหารที่มีสีสังขยาที่สวยงาม โดยไม่คำนึงถึงผลเสียที่จะตามกับผู้บริโภค โดยเฉพาะกับนักเรียนเองพร้อมทั้งยังส่งผลให้นักเรียนมีสภาวะสุขภาพที่เป็นโรคอ้วนและยังเสี่ยงต่อการแทรกซ้อนของโรคอื่น ๆ ที่จะเกิดขึ้น”

ครูบางท่านว่า “โครงการ โรงเรียนส่งเสริมสุขภาพของโรงเรียนเทศบาลวัดเขยีน ยังขาดความรู้ขั้นพื้นฐานในการให้บริการด้านสาธารณสุขมูลฐานและการบริการยังไม่ครอบคลุมทั่วถึงจึงทำให้เกิดการแพร่ระบาดของโรคติดต่อในโรงเรียนและชุมชน โดยโรคที่พบคือ โรคไข้หวัดใหญ่ 2009 ที่เกิดขึ้นในรอบปีที่ผ่านมา โดยทางโรงเรียนไม่มีความรู้ความเข้าใจในการป้องกันและไม่ทราบแนวทางการปฏิบัติตน เนื่องจากบุคลากรในโรงเรียนไม่มีความรู้เกี่ยวกับโรคติดต่อมากนัก

พร้อมกันนี้ ผู้บริหารสถานศึกษา ครู ผู้ปกครอง ชุมชนเห็นความสำคัญน้อยในการสนับสนุนเกี่ยวกับเรื่องสุขภาพอนามัยมีการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนในด้านวิชาการแต่เพียงอย่างเดียวแต่ขาดความสำคัญในการดูแลสุขภาพอนามัยมากกว่า จึงทำให้การส่งเสริมสุขภาพในโรงเรียนไม่เกิดขึ้นและในขณะเดียวกัน โรงเรียนส่งเสริมสุขภาพวัดเขียนมีปัญหาในเรื่องนักเรียนติดเกมส์ และลักขโมย ซึ่งปัญหาเหล่านี้ยังแก้ไขไม่ได้รวมทั้งโรงเรียนได้ร่วมมือกับผู้ปกครองร่วมกันสอดส่องดูแลในเรื่องนักเรียนติดเกมส์ และการลักขโมยของนักเรียน รวมไปถึงปัญหาสิ่งแวดล้อมภายในโรงเรียน โดยเฉพาะนักเรียนที่อยู่ในวัยกำลังหัวเรียวหัวต่อ ซึ่งเป็นอนาคตของชาติและเป็นปัญหาหนึ่งที่ยังไม่มีการขยายแต่อย่างไรให้ดีขึ้น ส่วนปัญหาอีกประการหนึ่งได้แก่ ปัญหาด้านสิ่งแวดล้อม เช่น ปริมาณขยะเพิ่มมากขึ้น ไม่มีมาตรการในการจัดเก็บขยะ และมีสถานที่เก็บแต่ไม่เก็บให้ถูกวิธี โดยเฉพาะสาเหตุมาจากนักเรียนทิ้งไม่ถูกที่ สำหรับแหล่งน้ำนั้นบริเวณภายในโรงเรียนมีน้ำท่วมขัง เช่น รางน้ำที่มีเศษ สิ่งปฏิกูลต่าง ๆ ติดอยู่ไม่กำจัดทิ้งออกไปจึงทำให้แหล่งน้ำภายในบริเวณโรงเรียนส่งกลิ่นเหม็นและสกปรกเป็นสาเหตุแหล่งเพาะพันธุ์ยุงลายทำให้เกิดโรคไข้เลือดออก โดยเฉพาะฤดูฝนหรือมีน้ำขังไว้นาน ๆ รวมทั้งปัญหาสารพิษปนเปื้อนในอาหารสาเหตุมาจากทางโรงเรียนได้นำอาหารนอกโรงเรียนมาจำหน่ายหรือบริโภค โดยไม่คำนึงถึงการตรวจสอบอาหารเหล่านั้น จึงทำให้การนำมาบริโภคหรือจำหน่ายเป็นพิษภัยต่อสุขภาพร่างกายและไม่มีประโยชน์อีกด้วย ทั้งนี้มีครูบางท่านได้กล่าวว่าโครงการโรงเรียนส่งเสริมสุขภาพของโรงเรียนเทศบาลวัดเขียนว่า “มีปัญหาเรื่องการขาดความรู้ความเข้าใจและตระหนักในเรื่องการรักษาสุขภาพอนามัย ซึ่งประกอบด้วย (กิ่งกาญจน์ ตรีเมฆ. 2552 : สัมภาษณ์)

1. ครู นักเรียนและบุคลากรในโรงเรียนมีความรู้ในการรักษาสุขภาพน้อยและยังไม่เห็นความสำคัญในการดูแลสุขภาพเท่าที่ควรตลอดจน ผู้ปกครอง และชุมชนขาดความตระหนักเรื่องการดูแลสุขภาพไม่มีเวลาในการดูแลสุขภาพของตนเอง เนื่องจากต้องไปทำงานนอกบ้าน ทั้งนี้ส่วนใหญ่ยังมีรายได้ไม่เพียงพอต่อความเป็นอยู่รายได้ไม่แน่นอน รวมไปถึงโรงเรียนส่งเสริมสุขภาพวัดเขียนยังมีการประชาสัมพันธ์เพื่อให้เกิดความตระหนักในการดูแลสุขภาพน้อย เพียงแต่มีการพูดคุยกันเท่านั้นแต่การปฏิบัติยังไม่เกิดขึ้นอย่างจริงจังหรือไม่ได้เข้าถึงชุมชนอย่างแท้จริง

2. ครู นักเรียน และบุคลากรในโรงเรียนมีความรู้ ความเข้าใจที่คาดเคลื่อนในการรักษาสุขภาพ เช่น ครูมีความรู้ในการตรวจสุขภาพปากและฟันของนักเรียน แต่ไม่มีเวลาตรวจสุขภาพอย่างจริงจังทำให้เกิดปัญหาในเรื่องสุขภาพอนามัยนักเรียน ส่วนทางด้านสุขภาพบุคลากรในโรงเรียนเมื่อเกิดอาการปวดเมื่อยตามร่างกายต่าง ๆ สาเหตุไม่ไปพบหมอก็คิดว่าเป็นเรื่องที่ไม่สำคัญหรือไม่รุนแรง เมื่อปล่อยทิ้งไว้แล้ว อาการของการปวดเมื่อยก็จะเกิดขึ้นอีก เพราะบุคลากรในโรงเรียน เช่น ผู้บริหารสถานศึกษา ครู นักเรียนลืมนำเงินถึงสุขภาพอนามัย พร้อมกับโรงเรียนไม่มีความรู้ในเรื่อง

เวชภัณฑ์ยาในเรื่องการรักษาและการปฐมพยาบาลเบื้องต้น โดยเฉพาะครูที่รับผิดชอบโครงการและครูประจำชั้นรู้เพียงแต่การจ่ายยาให้กับนักเรียนเพียงอย่างเดียวพร้อมทั้งการดูแลเอาใจใส่ยังไม่ดีพอ จึงส่งผลให้ครู และนักเรียนได้รับความรู้ความเข้าใจในการรักษาพยาบาลไม่ถูกต้อง”

ในขณะที่เกิดปัญหาสุขภาพขึ้นก่อนดำเนิน โครงการ โรงเรียนส่งเสริมสุขภาพภายในโรงเรียนของโรงเรียนเทศบาลวัดเขียน (ถนนกอร พานดอกไม้, 2552 : สัมภาษณ์)

“ส่วนใหญ่ ครู นักเรียน และบุคลากรจะได้รับการรักษาสุขภาพด้วยตนเองในการไปพบหมอโดยเฉพาะนักเรียนเองทางโรงเรียนได้มีการส่งกลับไปให้ผู้ปกครองไปทำการรักษาสุขภาพเองและโรงเรียนไม่มีการป้องกัน หรือแก้ไขปัญหาเฉพาะหน้าได้ ซึ่งปล่อยให้เป็นที่ของผู้ปกครองดูแลในเรื่องสุขภาพอนามัยของนักเรียน จึงทำให้ครูขาดความตระหนักถึงปัญหาส่วนร่วม รวมทั้งปัญหาขาดความรู้เรื่องการบริโภคที่ไม่ถูกต้องตามหลักโภชนาการ เช่น ปัญหาโรคอ้วนที่เกิดขึ้นกับนักเรียน คือทางโรงเรียนไม่มีการเผยแพร่ความรู้เกี่ยวกับเรื่องการรับประทานอาหารที่ถูกต้องและปลอดภัย หรืออาหารที่ทำให้เกิดภาวะของโรคอ้วนได้ รวมทั้งมีการวัดน้ำหนักวัด ส่วนสูงแต่ไม่สม่ำเสมอ ตลอดจนการบริโภคอาหารที่ยังไม่ถูกหลักทางโภชนาการจึงทำให้ภาวะการเจริญเติบโตของนักเรียนต่ำกว่าเกณฑ์ที่กำหนด รวมถึงโรงเรียนส่งเสริมสุขภาพของโรงเรียนเทศบาลวัดเขียนยังขาดความตระหนักทางด้านสุขภาพปากและฟันและเมื่อเจ้าหน้าที่สาธารณสุขมาทำการตรวจปากและฟันของนักเรียน โรงเรียนไม่มีการบันทึกผลในเรื่องสุขภาพปากและในสมุดบันทึกสุขภาพเลยจึงเป็นผลการติดตามและการรักษาไม่ต่อเนื่องกัน ส่วนปัญหาการมีส่วนร่วมของชุมชนรอบ ๆ โรงเรียนเทศบาลวัดเขียน ส่วนใหญ่เข้ามามีส่วนร่วมในโครงการส่งเสริมสุขภาพของโรงเรียนน้อยเนื่องจากโรงเรียนได้ทำการเผยแพร่ ข้อมูล ข่าวสาร โรงเรียนส่งเสริมสุขภาพให้กับชุมชนได้รับรู้ไม่ทั่วถึงเกี่ยวกับการส่งเสริมสุขภาพ”

2. วิธีการแก้ไขปัญหาการดำเนินงานโครงการโรงเรียนส่งเสริมสุขภาพของโรงเรียนเทศบาลวัดเขียนมีดังนี้

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลที่รวบรวมได้จากผู้ที่เกี่ยวข้อง พบว่า โรงเรียนเทศบาลวัดเขียนมีวิธีการแก้ไขปัญหาการดำเนินงานโครงการส่งเสริมสุขภาพ โดย “ทางโรงเรียนได้ประชาสัมพันธ์ให้ผู้ปกครองที่มารับบุตรหลานก่อนเลิกเรียน เวลา 15.30 น. ให้ผู้ปกครอง ชุมชนมีส่วนร่วมในการแก้ไขปัญหาการดำเนินโครงการ โรงเรียนส่งเสริมสุขภาพเพื่อให้ผู้ปกครอง และชุมชนได้รับรู้และ ร่วมกันแก้ไขปัญหา” นอกจากนี้ยังมีวิธีการแก้ไขปัญหาตามโครงการของการดำเนินงานดังต่อไปนี้

มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครศรีอยุธยา

131

2.1 วิธีการแก้ไขปัญหาการบริหารจัดการ โครงการ โรงเรียนส่งเสริมสุขภาพโรงเรียนเทศบาลวัดเขยีนมีการบริหารจัดการโดยทางโรงเรียนเทศบาลวัดเขยีนได้ติดต่อประสานงานกับเจ้าหน้าที่สาธารณสุขให้เข้าดูแลเกี่ยวกับสุขภาพอนามัยของนักเรียนและบุคลากรในโรงเรียนและส่งเสริมความรู้ความเข้าใจให้นักเรียน ครู ผู้อำนวยการ โรงเรียน รองผู้อำนวยการ โรงเรียน พร้อมกับให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมเกี่ยวกับโรงเรียนส่งเสริมสุขภาพไปพร้อม ๆ กัน โดยให้เจ้าหน้าที่สาธารณสุขเข้ามาตรวจสอบสุขภาพอนามัย นักเรียน และบุคลากรในโรงเรียนปีละ 2 ครั้ง” (ปริษา พิกุลขาว และกนกอร พานดอกไม้. 2552 : สัมภาษณ์)

2.2 วิธีการแก้ไขปัญหาทางงบประมาณทางโรงเรียนเทศบาลวัดเขยีนได้อาศัยความร่วมมือจากชุมชนหรือผู้ปกครองในการบริจาคงบประมาณในการดำเนินงาน โครงการ โรงเรียนส่งเสริมสุขภาพโดยให้ชุมชน และผู้ปกครองมีส่วนร่วมและระดมความคิดเกี่ยวกับการดำเนินโครงการโรงเรียนส่งเสริมสุขภาพโดยยึดหลักความร่วมมือร่วมใจกันในการดำเนินงานโรงเรียนส่งเสริมสุขภาพ (กิงกาญจน์ ศรีเมฆ. 2552 : สัมภาษณ์)

2.3 วิธีการแก้ไขปัญหาด้านบุคลากรโรงเรียนเทศบาลวัดเขยีนโดยส่งบุคลากรครูในโรงเรียนไปอบรมเกี่ยวกับการส่งเสริมสุขภาพ โรงพยาบาลพระนครศรีอยุธยา จังหวัดพระนครศรีอยุธยาแล้วนำเอาความรู้ที่ได้มาประพฤติปฏิบัติเป็นแบบอย่างเกี่ยวกับการส่งเสริมสุขภาพอนามัยในโรงเรียน” (เพ็ญพิมล ผดุงทศ. 2552 : สัมภาษณ์)

2.4 วิธีการแก้ไขปัญหาการตรวจสอบสุขภาพ ผู้อำนวยการโรงเรียนรองผู้อำนวยการโรงเรียน ครู นักเรียน เจ้าหน้าที่สาธารณสุข ชุมชนบุคลากรทางการศึกษาจะต้องมีส่วนร่วมปลูกฝังเรื่องสุขภาพและการเรียนรู้ทุกวิถีทางเท่าที่สามารถกระทำได้โดยมุ่งมั่นที่จะจัดให้มีสิ่งแวดล้อมที่เอื้อต่อสุขภาพตลอดจนโครงการโรงเรียนส่งเสริมสุขภาพและบริการหลักสุขภาพที่หลากหลายในเรื่องของสุขภาพและตระหนักถึงการส่งเสริมสุขภาพในโรงเรียนมีการจัดกิจกรรมที่ส่งเสริมทางด้านสุขภาพและมีมาตรการอื่น ๆ อย่างเอาใจใส่ รวมถึงโรงเรียนส่งเสริมสุขภาพมุ่งพัฒนาสุขภาพทุกคนในโรงเรียนครอบครัวและสมาชิกในชุมชนตลอดจนเด็ก นักเรียน และการทำงานร่วมกับชุมชนเพื่อชี้นำให้เกิดความเข้าใจว่าชุมชนสามารถเข้ามามีบทบาทเรื่องสุขภาพและจัดการศึกษาได้เป็นอย่างดี” (มาลัย สง่างศ์ และ จารุวรรณ อัมพะวา. 2552 : สัมภาษณ์)

2.5 วิธีการแก้ไขปัญหาโดยชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมเพื่อการส่งเสริมสุขภาพโรงเรียนเทศบาลวัดเขยีนจึงเป็นจุดเริ่มต้นของหลักประกันสุขภาพถ้วนหน้า ซึ่งเป็นศูนย์กลางของการส่งเสริมสุขภาพให้แก่ ผู้เรียน บุคลากรในโรงเรียน พร้อมกับครอบครัวและสมาชิกในชุมชนให้ความสำคัญและรู้จักการที่จะปรับตัวให้ทันโลกกับข่าวสาร ข้อมูลต่าง ๆ ในเรื่องสุขภาพตลอดจนสามารถควบคุมมูลเหตุสภาวะแวดล้อมที่มีผลต่อสุขภาพภายใต้การมีส่วนร่วมหลาย ๆ หน่วยงาน

กล่าวคือ ผู้อำนวยการโรงเรียน รองผู้อำนวยการโรงเรียน ครู นักเรียน ผู้ปกครองนักเรียน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและประชาชน ชุมชนทำให้เกิดความตระหนักปลูกฝังจิตสำนึกให้เกิดความเข้มแข็งส่งผลให้เกิดการมีสุขภาพดี ทั้งนี้เป็นการพัฒนาการเรียนรู้ให้กับนักเรียน ประสานการมีส่วนร่วมของผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องในด้านการศึกษาควักกับการส่งเสริมการสาธารณสุขร่วมกับโรงเรียนให้มีชีวิตอยู่ในสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการมีสุขภาพร่างกายที่ดี พร้อมทั้งให้ทุกฝ่ายรับทราบถึงความสำคัญของการมีสุขภาพดี และประโยชน์ที่ได้รับ และการระดมความคิดเกี่ยวกับการทำให้เป็นโรงเรียนส่งเสริมสุขภาพจากผู้นำชุมชน ผู้ปกครอง องค์กรส่วนท้องถิ่น ทั่วไปมาร่วมประชุม หรือปรึกษาหารือในโอกาสต่าง ๆ ในชุมชน ดังนั้นโรงเรียนวัดเขียนเปิดโอกาสให้ชุมชนมีส่วนร่วมในโครงการ หรือ กิจกรรมด้านสุขภาพของโรงเรียนก็เพื่อให้ชุมชนได้มีส่วนร่วมรับรู้กับสถานการณ์สุขภาพในพื้นที่และเป็นการปรับเปลี่ยนแนวความคิดให้สมาชิกของชุมชนเห็นว่าสุขภาพเป็นหน้าที่ของคนทุกคนต้องดูแลเอาใจใส่ในเรื่องการส่งเสริมสุขภาพอนามัย” (นุชบา สุขญาณกิจ. 2552 : สัมภาษณ์)

3. เจื่อนใจที่นำไปสู่ความสำเร็จในการดำเนินงานโครงการโรงเรียนส่งเสริมสุขภาพ

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลที่รวบรวมได้จากผู้ที่เกี่ยวข้อง พบว่า โรงเรียนเทศบาลวัดเขียนมีเจื่อนใจที่นำไปสู่ในการดำเนินงานโครงการโรงเรียนส่งเสริมสุขภาพจนได้รับรางวัลโรงเรียนส่งเสริมสุขภาพดีเด่นอนามัยสิ่งแวดล้อมเกิดจากสภาพการดำเนินงานที่มีประสิทธิภาพหลายประการ ตั้งแต่ “ผู้อำนวยการสถานศึกษามีความเป็นผู้นำโดยยึดหลักความเชื่อมั่นและมุ่งมั่นในการดำเนินงานถ่ายทอดความรู้และปลูกจิตสำนึก สร้างความตระหนักให้บุคลากรในโรงเรียนรู้จักการส่งเสริมสุขภาพอนามัย รวมถึง ครู นักเรียน ผู้ปกครอง เจ้าหน้าที่สาธารณสุขร่วมกันดำเนินงานมีการเฝ้าระวังแก้ไขปัญหาสุขภาพสิ่งแวดล้อม และจัดบริการดูแลสุขภาพเบื้องต้น อีกทั้งโรงเรียนเทศบาลวัดเขียนจัดให้มีการตรวจสุขภาพที่ดีของครูและบุคลากรจะทำให้มองเห็นภาพของโรงเรียนและชุมชนเป็นภาพกว้างขึ้น ระดมความคิดเกี่ยวกับการวางแผน เพื่อทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลง สิ่งสำคัญการสร้างจินตภาพใหม่ในเรื่องสุขภาพที่จะมุ่งมั่นพัฒนาคนในชุมชนไปสู่สภาวะที่เป็นสุขที่สมบูรณ์ทั้งทางร่างกาย ทางจิต และทางสังคมโดยเชื่อว่าโรงเรียนและทุกชุมชนก็สามารถพัฒนาเพื่อไปสู่การมีสุขภาพที่ดีขึ้นได้ สมาชิกในชุมชนไม่เจ็บป่วยโดยไม่จำเป็น และการที่จะบรรลุผลได้ขึ้นอยู่กับสมาชิกในชุมชนร่วมกันคิดและดำเนินการมิใช่บุคคลภายนอก” (ปรีษา พิกุลขาว. 2552 : สัมภาษณ์)

ผู้บริหารบางท่าน กล่าวกับผู้วิจัยว่า “โรงเรียนส่งเสริมสุขภาพของโรงเรียนเทศบาลวัดเขียนมีการดำเนินงานวางแผนให้บรรลุเป้าหมายที่ตั้งไว้ โดยมีข้อมูลเกี่ยวกับแผนงานแสดงความสำเร็จให้สาธารณชนทราบ และมีการทบทวนการดำเนินอย่างสม่ำเสมอ รวบรวมข้อมูลการ

มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครศรีอยุธยา

133

ดำเนินงานตามขั้นตอนและกิจกรรมการดำเนินงานเพื่อการเปลี่ยนแปลง การประเมินผลลัพธ์เป็นการติดตามการดำเนินงานระยะยาวเป็นการวัดความแตกต่างที่เกิดจากการดำเนินโครงการในเรื่องพฤติกรรมบุคคลและสิ่งแวดล้อมและผลลัพธ์ทางสุขภาพอนามัยของนักเรียนและชุมชน เพื่อวางแผนติดตามประเมินผลจะต้องเก็บข้อมูลประเมินผลเบื้องต้นเกี่ยวกับสภาวะสุขภาพอนามัยและทรัพยากรชุมชน โรงเรียนส่งเสริมสุขภาพของโรงเรียนเทศบาลวัดเขียนมีผู้บริหารสถานศึกษาเป็นผู้นำและสนใจในการส่งเสริมสุขภาพในโรงเรียนและชุมชนได้พูดคุยแนะนำเรื่องสุขภาพโดยมีการจัดประชุมนักเรียน ผู้ปกครอง และครูอย่างต่อเนื่องมีโครงสร้างการบริหารจัดการที่ชัดเจนสามารถปฏิบัติตามได้และตรวจสอบได้ ความร่วมมือร่วมใจที่ปกครอง ชุมชน นักเรียน ครูและบุคลากรทางการศึกษาเห็นความสำคัญของเรื่องสุขภาพกิจกรรมส่งเสริมสุขภาพที่ทางโรงเรียนจัดนักเรียน ชุมชน ผู้ปกครอง และครูได้ร่วมมือและรณรงค์อย่างต่อเนื่อง โรงเรียนส่งเสริมสุขภาพของโรงเรียนเทศบาลวัดเขียนนับเป็นสถานที่ที่สามารถส่งเสริมที่ดีให้แก่เด็กครอบครัว บุคลากรของโรงเรียน และสมาชิกในชุมชนการศึกษาและสุขภาพมีความสัมพันธ์ซึ่งกันและกัน ถือเป็นจุดเริ่มต้นของความเป็นอยู่อย่างมีสุขภาพดีไม่เพียงแต่นักเรียนเท่านั้นแต่เพื่อชุมชนทั้งมวลเด็กที่มีสุขภาพดีตลอดจนความพร้อมที่จะรับรู้ประสบการณ์ใหม่ ๆ ของเด็กนั้น ไม่มีขอบเขตที่สิ้นสุด ถ้าเด็กสุขภาพไม่ดีจะเป็นสิ่งที่ทำให้เด็กไม่สามารถรับรู้ในวิทยาการและทักษะต่าง ๆ ได้ดีทำให้ไม่สามารถเจริญเติบโตเป็นประชากรที่มีสมรรถภาพ และสร้างประโยชน์ให้สังคมเจริญรุ่งเรืองและมั่นคงได้ ดังนั้น เพื่อให้เด็กมีพัฒนาการเต็มตามศักยภาพเด็กจะต้องได้รับการคุ้มครองป้องกันดูแลเอาใจใส่ทั้งทางสุขภาพและอารมณ์เด็กจึงสามารถเล่าเรียนได้อย่างเต็มที่ในองค์ประกอบด้านส่งเสริมสุขภาพเป็นส่วนช่วยให้การดูแลสุขภาพที่สมบูรณ์การบริการอนามัยโรงเรียน สุขศึกษาในโรงเรียน โภชนาการอาหารที่ปลอดภัย การออกกำลังกายกีฬาและนันทนาการ การให้คำปรึกษาและสนับสนุนทางสังคม การจัดสิ่งแวดล้อมที่เอื้อต่อสุขภาพและการส่งเสริมสุขภาพบุคลากรในโรงเรียนที่สำคัญมุ่งให้โรงเรียนและชุมชนทำงานร่วมกัน เพื่อให้โรงเรียนส่งเสริมสุขภาพของโรงเรียนเทศบาลวัดเขียนยั่งยืน” (กนกอร พานดอกไม้. 2552 : สัมภาษณ์)

ผู้บริหารบางท่านระบุว่า “โรงเรียนมีการส่งเสริมสุขภาพและการดำเนินงานส่งเสริมเกณฑ์มาตรฐานนักเรียนได้รู้วิถีชีวิตในการสร้างสุขภาพ ซึ่งจะปลูกฝังให้เกิดการปฏิบัติตนที่จะนำไปสู่การมีสุขภาพดีเด็กควบคู่ไปกับการศึกษา ครู ผู้ปกครอง และสมาชิกในชุมชนได้รับความรู้เกี่ยวกับสุขภาพอนามัยแล้วนำไปปฏิบัติให้เกิดทักษะการดูแลสุขภาพที่เหมาะสมโรงเรียนส่งเสริมสุขภาพของโรงเรียนเทศบาลวัดเขียนมีความสอดคล้องกับตัวชี้วัดการประเมินคุณภาพการศึกษา โรงเรียนมีโอกาสได้รับความร่วมมือช่วยเหลือจากชุมชนและองค์กรต่าง ๆ เพิ่มขึ้น พัฒนาสุขภาพอนามัยและการเรียนรู้ของนักเรียนครู บุคลากรในโรงเรียนและสมาชิกในชุมชนภายใต้การบริหาร

จัดการของโรงเรียนประสานการมีส่วนร่วมของผู้เกี่ยวข้องทั้งด้านการศึกษา สาธารณสุข และชุมชน เพื่อให้ผู้อาศัยและทำงานในโรงเรียนและชุมชนสามารถดูแลสุขภาพของตนเองและผู้อื่น รวมทั้งมีพฤติกรรมสุขภาพที่ถูกต้องท่ามกลางสิ่งแวดล้อมที่เอื้อต่อการมีสุขภาพดี” (กนกอร พานดอกไม้. 2552 : สัมภาษณ์)

ครูบางท่านระบุว่า “ผู้บริหารสถานศึกษาได้ร่วมกันกับครู นักเรียน ผู้ปกครอง ชุมชนเป็นแรงผลักดันมุ่งสู่ความสำเร็จ” ซึ่งประกอบด้วยปัจจัย 3 ประการด้วยกันคือ (กิงกาญจน์ ตรีเมฆ. 2552 : สัมภาษณ์)

1. **ผู้อำนวยการโรงเรียนใช้ภาวะการณเป็นผู้นำ** มีการส่งเสริมสนับสนุนและชักชวน ครู นักเรียนให้ออกกำลังกายเพื่อสุขภาพ พร้อมกับชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมและยึดโรงเรียนเป็นศูนย์กลางในการส่งเสริมสุขภาพจิต ด้านร่างกาย ด้านอารมณ์และจิตใจ ด้านสังคม ผนวกกับด้านสติปัญญาและการเฝ้าระวังพฤติกรรมเสี่ยงเกี่ยวกับสุขภาพอนามัย และการพัฒนาระบบการเรียนรู้ โดยเน้นผู้เรียนเป็นหลักและกลไกสำคัญที่นำไปสู่การพัฒนาในเรื่องความรู้และการส่งเสริมสุขภาพอนามัย ซึ่งเป็นการปูพื้นฐานในการรักษาสุขภาพและพฤติกรรมการปฏิบัติของตนเอง พร้อมทั้งโรงเรียนมีการจัดแหล่งความรู้ต่าง ๆ เพื่อนำมาประกอบในงานด้านโรงเรียนส่งเสริมสุขภาพ โดยเชิญวิทยากรภายนอกมาให้ความรู้ความเข้าใจเรื่องโรคติดต่อและการปฏิบัติตนเองในการรักษาสุขภาพ เช่น มีเจ้าหน้าที่สาธารณสุขมาให้คำปรึกษาแนะนำเกี่ยวกับการรักษาและวิธีการป้องกันโรคต่าง ๆ หรือโรคทั่วไป รวมทั้งมีการตรวจสุขภาพประจำปีให้กับโรงเรียนทุกปีและการให้วัคซีน การตรวจสุขภาพปากและฟันสำหรับนักเรียนตั้งแต่ชั้นอนุบาลถึงระดับประถมศึกษา และมัธยมศึกษาและยังให้ความรู้เกี่ยวกับสิ่งแวดล้อมรอบตัว เช่น สิ่งเสพติดการปฏิบัติตนที่ถูกต้องในการเข้าสังคม” โดยกล่าวกับผู้วิจัยว่า “ผู้อำนวยการโรงเรียนมีความร่วมแรงร่วมใจกันในการบริหาร การดำเนินงานโรงเรียนส่งเสริมสุขภาพดังนี้

1.1 **ผู้อำนวยการโรงเรียนมีหลักการบริหารจัดการและแนวคิดในการเปิดโลกทัศน์ใหม่ ๆ** ในการที่จะให้ชุมชนเข้ามามีบทบาทสำคัญในการมีส่วนร่วมพัฒนาในโรงเรียนเกี่ยวกับการส่งเสริมสุขภาพในโรงเรียน ซึ่งเป็นการร่วมคิดร่วมทำและสรรพกำลังกายใจในการที่จะเข้าร่วมในการพัฒนาในเรื่องการส่งเสริมสุขภาพระหว่างโรงเรียนกับชุมชนมีการวางแผน ปรึกษาหารือกันวิเคราะห์ปัญหา ซึ่งนำไปสู่การแก้ไขในการบริหารจัดการที่ถูกต้องและนำมาจัดเรียงลำดับข้อมูลโดยมีแผนงาน จากนั้นได้นำส่วนของการวางแผนทั้งหมดที่เกิดจากการปรึกษาหารือกันมาจัดทำเป็นโครงการเพื่อรองรับนโยบายในด้านการส่งเสริมสุขภาพเพื่อให้บุคลากรในโรงเรียนทุกคนได้ทราบนโยบายเกี่ยวกับการส่งเสริมสุขภาพ

1.2 ผู้อำนวยการ โรงเรียนได้ยึดหลักปฏิบัติตามนโยบายการส่งเสริมสุขภาพ โดยนำนโยบายเกี่ยวกับการส่งเสริมสุขภาพลงไปสู่ครู นักเรียนหรือบุคลากรในโรงเรียนทั้งหมดได้ปฏิบัติและยึดหลักนโยบายปฏิบัติให้เกิดผลไปในแนวทางเดียวกัน ซึ่งส่งผลให้หลักการบริหารจัดการเป็นไปด้วยความสำเร็จในการส่งเสริมสุขภาพ เช่น โครงการเด็กไทยทำได้ การตรวจสภาพแวดล้อมในโรงเรียน ได้แก่ อาหารสะอาดปลอดภัย สุขอนามัย เด็กไทยฟันดี เริ่มจากการสำรวจสถานะช่องปาก และผู้บริหารสถานศึกษาได้กระจายแนวทางปฏิบัติให้ทุกคนในโรงเรียน ได้เห็นความสำคัญในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมในโรงเรียนขึ้น จนกระทั่งเมื่อได้ปฏิบัติจนเกิดผลดีแล้วทางโรงเรียนได้เข้าร่วมโครงการประกวดขยะรีไซเคิลในโรงเรียนร่วมกับกระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมจังหวัด เพื่อให้ครู นักเรียน ได้มีส่วนร่วม และสร้างความรู้ความเข้าใจถึงแนวทางในการลดปริมาณขยะในโรงเรียน พร้อมทั้งให้ทุกคนปฏิบัติตามนโยบายของโรงเรียนร่วมกันและผู้ปกครองชุมชนได้รู้ นโยบายเพื่อปฏิบัติไปในแนวเดียวกันในเรื่องการส่งเสริมสุขภาพเพื่อนำหลักนโยบายที่มีอยู่แล้วนำมาปฏิบัติให้เกิดผลดี เช่น โรงเรียนมีอาหารกลางวันสะอาดถูกสุขลักษณะและปลอดภัย โดยมีเจ้าหน้าที่สาธารณสุขมาให้บริการอนามัยและตรวจสุขภาพนักเรียนประจำปี มีการทดสอบสมรรถภาพเรื่องการออกกำลังกาย พร้อมกับการณรงค์เรื่องด้านยาเสพติดในโรงเรียน จึงส่งผลให้นักเรียนได้มีการออกกำลังกายและมีสุขภาพจิตใจร่างกายที่สมบูรณ์ ”

2. ความร่วมมือในการทำงาน

ครูบางคน กล่าวกับผู้วิจัยว่า “ความร่วมมือในการทำงานของบุคลากรภายในโรงเรียนมีการประชุมครู ผู้ปกครอง และนักเรียน รวมทั้งเจ้าหน้าที่สาธารณสุขมาให้คำปรึกษาและระดมความร่วมมือกันอันได้แก่

2.1 ประชุมคณะกรรมการ โรงเรียนส่งเสริมสุขภาพ เพื่อร่วมวางแผนการดำเนินงานโครงการโรงเรียนส่งเสริมสุขภาพโดยพิจารณาจากองค์ประกอบ 10 ประการของโรงเรียนส่งเสริมสุขภาพเป็นกรอบในการค้นหาปัญหา วิเคราะห์ปัญหาภายในโรงเรียน เพื่อจัดทำโครงการ

2.2 จัดทำโครงการที่เกี่ยวกับการส่งเสริมสุขภาพ ที่ครอบคลุมปัญหาที่ได้วิเคราะห์ไว้ รวมทั้งมีการมอบหมายความรับผิดชอบให้ชัดเจน ซึ่งโครงการต่าง ๆ ที่เป็นการดำเนินของคณะกรรมการ ได้แก่ โครงการแก้ปัญหาด้านสุขภาพปัญหาด้านทันตกรรม ปัญหาการกำจัดแหล่งเพาะพันธุ์ลูกน้ำยุงลาย เพื่อป้องกันโรคไข้เลือดออก ปัญหาโรคเหา โครงการส่งเสริมสุขภาพ เช่น โครงการเด็กไทยทำได้ โครงการประกวดขยะรีไซเคิล โครงการความสัมพันธ์ชุมชน เช่น เยี่ยมบ้านสายสัมพันธ์บ้านกับโรงเรียน รวมถึงโรงเรียนได้จัดการประชุมปัญหาสุขภาพของนักเรียน และได้เชิญตัวแทนฝ่ายต่าง ๆ ทั้งในโรงเรียนและในชุมชน เข้าร่วมประชุมถึงปัญหาที่เกิดขึ้น พร้อมได้ชี้แจงทำความเข้าใจทุกฝ่ายให้ตระหนักและเห็นความสำคัญของการสร้างสุขภาพที่ดี จึงเกิด

มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครศรีอยุธยา

136

การระดมความคิดเพื่อที่จะพัฒนาสุขภาพอนามัยและการเรียนรู้ของนักเรียน ครู บุคลากรในโรงเรียน ตลอดจนสมาชิกในชุมชนและเป็นกระบวนการจัดโอกาสและประสบการณ์หรือกิจกรรมการเรียนรู้ด้านสุขภาพที่ทางโรงเรียนจัดให้นักเรียน ครู และบุคลากรอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องโดยประยุกต์ให้เข้าปัญหากับชุมชนเพื่อให้เกิดประโยชน์ต่อชุมชนมากที่สุดเกี่ยวกับด้านสุขภาพเพื่อส่งเสริมให้นักเรียนมีสุขภาพสมบูรณ์ทั้งทางร่างกาย จิตใจ และสังคม มีการจัดกิจกรรม ได้แก่ การบริการอนามัย การจัดสิ่งแวดล้อมถูกสุขลักษณะ การสุศึกษา และการสร้างความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนและบ้านชุมชน ร่วมปรึกษาหารือระดมความคิดทำกิจกรรมส่งเสริมสุขภาพนักเรียนขึ้น โดยเน้นอาศัยองค์ประกอบโรงเรียนส่งเสริมสุขภาพทั้ง 10 ประการ มีดังนี้ 1) นโยบายของโรงเรียน 2) อนามัยสิ่งแวดล้อมในโรงเรียน 3) การให้บริการอนามัยโรงเรียน 4) การบริหารจัดการในโรงเรียน 5) การให้คำปรึกษาและการสนับสนุนทางสังคม 6) สุขศึกษาในโรงเรียน 7) โครงการร่วมระหว่าง 8) โภชนาการและสุขภาพโภชนาการ 9) การออกกำลังกาย กีฬา และันทนาการ 10) การส่งเสริมสุขภาพบุคลากรของโรงเรียน ซึ่งเป็นกรอบในการพัฒนาจากจุดเริ่มต้นที่ได้ร่วมประชุมกันในครั้งนั้น ทางโรงเรียนได้รับแรงศรัทธาสนับสนุนจากชุมชนเป็นอย่างดี ทั้งด้านความคืบหน้า แรงกายแรงใจ ตลอดจนวัสดุ อุปกรณ์ต่าง ๆ การดำเนินงานโรงเรียนส่งเสริมสุขภาพของโรงเรียนเทศบาลวัดเขียนมีขั้นตอนการดำเนินงานโรงเรียนส่งเสริมสุขภาพสร้างความตระหนักต่อบุคลากรทั้งในโรงเรียนและชุมชนให้เห็นถึงความสำคัญของการสร้างสุขภาพที่ดีด้วยการประชุมเสวนา ให้ทุกฝ่ายมีความรู้ ความเข้าใจมุ่งมั่นให้เกิดความร่วมมือในการพัฒนาคนและสิ่งแวดล้อมทั้งโรงเรียนและชุมชนไปพร้อม ๆ กัน

2.3 ร่วมกันกำหนดนโยบายและวิสัยทัศน์โรงเรียนวัดเขียน ซึ่งได้ประกาศนโยบายโรงเรียนส่งเสริมสุขภาพดังนี้

2.3.1 ส่งเสริมบุคลากรครู ภารโรง นักเรียนและชุมชน ในเขตบริการให้มีสุขภาพดีทั้งร่างกายและจิตใจ

2.3.2 ปรับปรุงสภาพแวดล้อมของโรงเรียนและชุมชนให้สะอาด ร่มรื่น สวยงาม ปราศจากมลภาวะ

2.3.3 มุ่งให้โรงเรียนและชุมชนเป็นสถานที่ปลอดอบายมุขและสารเสพติดให้โทษ

2.3.4 ส่งเสริมและร่วมกันพัฒนาบุคลากรและสิ่งแวดล้อมแบบยั่งยืน

2.3.5 ส่งเสริมการเฝ้าระวังโภชนาการและการดำเนินงานด้านสุขภาพโภชนาการในโรงเรียนและชุมชน”

3. กิจกรรมส่งเสริมสุขภาพ

ครูบางคนระบุว่า “โรงเรียนมีสถานที่และอุปกรณ์ส่งเสริมการออกกำลังกายภายในโรงเรียนมีการจัดกิจกรรมออกกำลังกายสำหรับนักเรียนและชุมชน รวมทั้งผู้ปกครองเห็นความสำคัญในเรื่องสุขภาพอนามัยของบุตรหลาน ดังนั้น การที่ชุมชน ผู้ปกครองเข้ามาเกี่ยวข้องเป็นเรื่องที่สำคัญที่ได้เข้ามามีส่วนร่วมกับโรงเรียนในการบริหารจัดการร่วมกันและร่วมมือสนับสนุนกิจกรรมสุขภาพในโรงเรียนอย่างเช่น สนับสนุนให้บุตรหลานของตนได้ออกกำลังกายเช่นการสนับสนุนการแข่งขันกีฬาของโรงเรียนเป็นการส่งเสริมสุขภาพทางด้านกีฬาและคอยให้แรงใจสนับสนุนกับบุตรหลานของตนในส่วนเจ้าหน้าที่สาธารณสุขเข้ามามีส่วนเกี่ยวข้องในเรื่องสุขภาพอนามัยโรงเรียนมีการมาให้ความรู้เรื่องโรคติดต่อในโรงเรียนแนะนำให้คำปรึกษารวมถึงการตรวจสุขภาพร่างกายเช่น ตรวจสุขภาพปากและฟัน การให้วัคซีนป้องกันโรค แต่โรงเรียนส่งเสริมสุขภาพของโรงเรียนเทศบาลวัดเขียนได้ตระหนักถึงความสำคัญของการส่งเสริมสุขภาพ โดยโครงการนี้มีครู นักเรียน ผู้ปกครองเห็นความสำคัญในเรื่องสุขภาพอนามัยไม่ว่าจะเป็นส่งเสริมสุขภาพการออกกำลังกาย ด้านกีฬา หรือสุขภาพปากและฟัน การให้วัคซีนสิ่งเหล่านี้ล้วนเป็นกิจกรรมที่มีประโยชน์ต่อสุขภาพโดยตรง ดังเช่น หน่วยงานอนามัยหรือสาธารณสุขจังหวัดไม่สามารถสนับสนุนด้านงบประมาณให้สำหรับการดำเนินงานในโรงเรียนส่งเสริมสุขภาพได้ แต่โรงเรียนเองได้รับสนับสนุน องค์ความรู้ สื่อ และเอกสารที่ใช้ประกอบการดำเนินงาน โรงเรียนส่งเสริมสุขภาพจากเจ้าหน้าที่สาธารณสุขหรืออนามัยท่านั้น ซึ่งทางโรงเรียนเทศบาลวัดเขียนยังมีงบประมาณไม่เพียงพอ ในการดำเนินงาน ซึ่งส่วนใหญ่แล้วโรงเรียนไม่จำเป็นต้องใช้งบประมาณมากนักเพียงแต่การอาศัยความมือจากชุมชนก็สามารถดำเนินการได้ รวมทั้งชุมชน ได้เข้ามามีส่วนร่วมอย่างแท้จริงและสามารถหาแหล่งงบประมาณจากชุมชนได้ง่าย ดังนั้นทางโรงเรียนเทศบาลวัดเขียนได้ร่วมแรงร่วมใจกันประสานความร่วมมือไม่ว่าจะเป็นชุมชน และบุคลากรภายในโรงเรียน ผู้ปกครอง เจ้าหน้าที่สาธารณสุขก็สามารถดำเนินงานได้” (นภฯ สกทท. 2552 : สัมภาษณ์)

จากการสัมภาษณ์นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 “เมื่อเพื่อนไม่สบายหรือมีปัญหาด้านสุขภาพครูจะให้คำปรึกษาแนะนำและให้ไปพบคุณครูก่อน ต่อจากนั้นคุณครูจะนำตัวส่งโรงพยาบาลและทางโรงเรียนยังได้ให้ความรู้เกี่ยวกับการดูแลสุขภาพไม่ให้เจ็บป่วยส่งเสริมให้มีการออกกำลังกายเล่นกีฬา และเมื่อมีปัญหาเรื่องสุขภาพ ขณะที่มาอยู่ในโรงเรียนอันดับแรกจะต้องปรึกษากับคุณครูประจำชั้น จากนั้นจึงแจ้งให้ผู้ปกครองได้รับทราบ ในขณะที่เดียวกันเมื่ออยู่บ้านจะปรึกษาผู้ปกครอง”

ผลการจากการสังเกตที่รวบรวมได้เกี่ยวกับสภาพภูมิศาสตร์ที่ตั้งของโรงเรียนเทศบาลวัดเขียนซึ่งมีดังนี้

มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครศรีอยุธยา

138

1. สภาพทั่วไป หลังจากได้รวบรวมข้อมูล พบว่า โรงเรียนเทศบาลวัดเขียนมีสภาพภูมิศาสตร์ ตั้งอยู่ตำบลหัวรอ อำเภอพระนครศรีอยุธยา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ซึ่งนั้นเป็นโรงเรียนประชาบาล สังกัดกระทรวงศึกษาธิการ เมื่อครั้งแรกโรงเรียนแห่งนี้ได้เปิดทำการสอน โดยมีรองอำมาตย์ มนตรี สันทิศวิทยาสันต์ ศึกษาธิการ จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ต่อมา นายชินสารี บุตรเป็นศึกษาธิการอำเภอกรุงเก่าเป็นประธาน เมื่อปีพ.ศ. 2491 สำนักงานเทศบาลพระนครศรีอยุธยาได้ถ่ายโอนกิจการให้อำเภอบริหารจัดการ และเมื่อปี พ.ศ. 2497 มีการจัดสร้างโรงอาหาร อาคารเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1-2

ปัจจุบัน โรงเรียนเทศบาลวัดเขียนสังกัดเทศบาลนครพระนครศรีอยุธยา (โรงเรียนเทศบาลวัดเขียนแผนกการปฏิบัติงาน โรงเรียนเทศบาลวัดเขียน.2552 :1) ตั้งอยู่ที่ 1/99 ถนนอุทอง ตำบลหัวรอ อำเภอพระนครศรีอยุธยา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา เปิดทำการสอนตั้งแต่ระดับอนุบาลถึงระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 มีสภาพพื้นที่ 2 ไร่ 2 งาน 20 ตารางวา

2. สภาพโรงเรียนระหว่างชุมชน ผู้ปกครองส่งบุตรหลานเข้ามาเรียนในโรงเรียนแห่งนี้ ส่วนใหญ่มีฐานะยากจนมีอาชีพรับจ้างตามโรงงาน และรับจ้างทั่วไป มีรายได้ไม่แน่นอน แหล่งเรียนรู้ส่วนมากเกี่ยวกับอาชีพในชุมชน เช่น ตลาดหัวรอ ซึ่งเป็นตลาดเก่าแก่คู่มากับอำเภอพระนครศรีอยุธยา รวมถึงมีภูมิปัญญาท้องถิ่นที่สามารถเรียนรู้ อันได้แก่ การตัดเย็บเสื้อผ้า ช่างไฟฟ้า ช่างไม้ ช่างปูนอาชีพจักสาน เพื่อเป็นแหล่งเรียนรู้ระหว่างโรงเรียนกับชุมชน

3. บรรยากาศภายในโรงเรียนเทศบาลวัดเขียนเป็นโรงเรียนส่งเสริมสุขภาพทั้งด้านอนามัยสิ่งแวดล้อมเป็นโรงเรียนที่มีสภาพแวดล้อมที่มีลักษณะเด่น คือมีเจดีย์ วัดวาอารามที่ล้อมรอบเหมาะแก่การศึกษาทางด้านประวัติศาสตร์ และเป็นสถานที่บ่งบอกถึงการเป็นโรงเรียนส่งเสริมสุขภาพ มีสภาพที่ถูกสุขลักษณะ เอื้อต่อการเรียนรู้ และส่งเสริมสุขภาพกาย สุขภาพจิต รวมทั้งพื้นที่ในโรงเรียนประกอบด้วย บรรยากาศร่มรื่น สวยงาม ซึ่งเป็นหน้าที่ภารกิจสำคัญที่โรงเรียนให้ความสำคัญในการจัดสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อสุขภาพ นอกจากนี้ยังได้ควบคุมดูแลปรับปรุงภาวะต่าง ๆ บริเวณโรงเรียนให้อยู่ในสภาพที่ถูกสุขลักษณะเอื้อต่อการส่งเสริมสุขภาพอนามัยของนักเรียน บุคลากรในโรงเรียน พร้อมทั้ง ชุมชนให้เห็นความสำคัญของการส่งเสริมสุขภาพ

นอกจากนั้น ผู้วิจัยได้วิเคราะห์เอกสารเนื้อหาจากโรงเรียนเทศบาลวัดเขียนที่เกี่ยวกับโรงเรียนส่งเสริมสุขภาพซึ่งมีเอกสารประกอบด้วยกันคือ

1. คู่มือการดำเนินงาน โรงเรียนส่งเสริมสุขภาพสำหรับโรงเรียน (ฉบับปรับปรุง). กรุงเทพฯ : ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย

2. กองสาธารณสุขและสิ่งแวดล้อม เทศบาลนครพระนครศรีอยุธยา. (2549). การเฝ้าระวังการเจริญเติบโตในนักเรียนกลุ่มอายุ 5-18 ปี โดยแผนพัฒนาสาธารณสุข ฉบับที่ 9.

3. คู่มือการอบรมผู้ประเมินโรงเรียนส่งเสริมสุขภาพหลักการและแนวทางการประเมินโรงเรียนส่งเสริมสุขภาพ. (2548). กรุงเทพฯ : ชุมชนสหกรณ์การเกษตร.

4. กลุ่มอนามัยเด็กวัยเรียนและเยาวชน สำนักส่งเสริมสุขภาพ กรมอนามัย กระทรวงสาธารณสุข. เกณฑ์มาตรฐานการประเมินโรงเรียนส่งเสริมสุขภาพในแต่ละองค์ประกอบ คือตัวชี้วัดเกณฑ์ระดับการประเมิน. กรุงเทพฯ : ชุมชนสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย. (2548)

ซึ่งจากเอกสารข้างต้นนี้เป็นส่วนประกอบที่ผู้วิจัยได้มาจากโรงเรียนเทศบาลวัดเขียนในการนำมาวิเคราะห์เนื้อหาต่าง ๆ ในการรวบรวมข้อมูล

สรุปผลการวิเคราะห์ข้อมูล

1. ปัญหาที่ก่อนดำเนินโครงการ โรงเรียนส่งเสริมสุขภาพของโรงเรียนเทศบาลวัดเขียนพบว่า นักเรียน และครู บุคลากรในโรงเรียนผู้ปกครอง ชุมชนมีความรู้เกี่ยวกับการดูแลป้องกันและการส่งเสริมสุขภาพน้อย และยังขาดความรู้พื้นฐานความเข้าใจในการปฏิบัติตนเกี่ยวกับการป้องกันโรค พร้อมทั้ง ผู้ปกครอง และชุมชนไม่ได้เข้ามามีส่วนร่วม พร้อมกับปัญหางบประมาณในการดำเนินงานโรงเรียนส่งเสริมสุขภาพไม่เพียงพอ เช่น อุปกรณ์การส่งเสริมด้านการศึกษา และเครื่องอุปกรณ์ การรักษาพยาบาลเบื้องต้นเวชภัณฑ์ที่เป็นยาที่เกี่ยวข้องกับการรักษาพยาบาลยังไม่เพียงพอเพราะไม่มีงบประมาณที่จะจัดซื้อ

2. วิธีการแก้ไขปัญหาการดำเนินงานโรงเรียนส่งเสริมสุขภาพของโรงเรียนเทศบาลวัดเขียนได้ประสานงานกับเจ้าหน้าที่สาธารณสุขให้เข้ามามีบทบาทร่วมกัน โดยมีคณะกรรมการสถานศึกษา ชุมชน ผู้ปกครองให้เข้ามามีส่วนร่วม ในการปรึกษาหารือ ตกลงร่วมกัน ซึ่งเป็นหนทางที่จะผลักดันให้การทำงานไปสู่เป้าหมายที่วางไว้ พร้อมทั้งผู้อำนวยการโรงเรียน ครู นักเรียน ได้ร่วมจัดกิจกรรมเกี่ยวกับการส่งเสริมสุขภาพอนามัยโรงเรียนขึ้น เพื่อส่งเสริมและปลูกฝังการปฏิบัติตนเองในเรื่องของสุขภาพอนามัย เช่น เจ้าหน้าที่สาธารณสุขมาให้ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการป้องกันโรคติดต่อ และการปฏิบัติตน รวมทั้งมาให้วัคซีนป้องกันโรคต่าง ๆ และการตรวจสุขภาพนักเรียน เช่น สุขภาพปากและฟัน การบริโภคอาหารที่ปลอดภัย การเลือกซื้ออาหารที่สะอาด และเผยแพร่ความรู้ในเรื่องของสารเสพติดที่เกิดขึ้นในสถานศึกษาให้นักเรียนให้ทราบถึงพิษภัยของสารเสพติด มีการณรงค์และวิธีการป้องกัน และมีการเผยแพร่ประชาสัมพันธ์เกี่ยวกับการส่งเสริมสุขภาพอนามัยให้นักเรียนและผู้ปกครองได้รับรู้ร่วมกัน เพื่อที่จะได้แก้ปัญหาาร่วมกัน

3. เงื่อนไขที่นำไปสู่ความสำเร็จของโครงการนี้ก็คือผู้อำนวยการโรงเรียนใช้ภาวะผู้นำให้ครู นักเรียน ผู้ปกครอง ชุมชนเห็นความสำคัญของการดำเนินงานตามโครงการ ดังเช่น

มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครศรีอยุธยา

140

ผู้ปกครอง และชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในโครงการโรงเรียนส่งเสริมสุขภาพอย่างแท้จริง และกิจกรรมที่เกิดขึ้น โครงการนี้เป็นกิจกรรมที่น่าสนใจและได้ประโยชน์ทางด้านสุขภาพอนามัยโดยตรง